

ΕΛΘΕΤΕ, ὦ, ἔλθετε γλυκεῖαι τῆς πατρίδος ἐλπίδες, χαρίεσσαι ἀναγνώστριαι, οἰουδὴποτε χρώματος καὶ ἂν ἦσθε ξανθοὶ ἢ αὐτοχρόοι· σᾶς, ἐπικαλοῦμαι πάντοτε καὶ συνήθως, διότι σεῖς εἰσθε τὰ εὖσμα ἄνθη, ἀφ' ὧν συλλέγει ἀνὰ δεκαπενθήμερον ἡ ἀβρὰ Χρυσάλλης μου τὰ μυρὰ της, σεῖς αἱ θαυματουργοὶ μοῦσαι καὶ τῆς πτωχῆς μου ἐπιφυλλίδος, ἀφοῦ ἡ μυρωμένη πνοή σας εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ τὸν βλακωδέστερον—δαίμονα.

Ἀλλοτε καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς αὐτοὺς ἦτο ἐμπνευσις ἡ θελκτικὴ μορφή σας καὶ χιλιάς δύο ποιητικὰς μεταμορφώσεις ἐλάβανον οἱ ἀθάνατοι, ὥπως θαυμάσωσι τὰ θνητὰ κάλλη σας.

Ὁ Ἐρίγδουπος καὶ ὑψιβρεμέτης Ζεὺς μεταμορφώθη ποτε καὶ εἰς χαρίεστατον ταῦρον διὰ τὴν ἀπονήρευτον Εὐρώπην καὶ ὑπὸ τὸ ὠραῖον πτίλωμα τοῦ περιπαθοῦς κύκνου ἡ σεμνὴ Αἴδα ἀνεκάλυψεν ἓνα θεόν.

— Πλὴν ἄλλοι καιροὶ τότε, ἄλλα ἤθη. —

Σήμερον, ὦ, πόσον μετεβλήθη, ὦ, πόσον παρῆλθεν ὁ κόσμος! Ἡ χρυσὴ βροχή, ἥτις ἀπεθέονεν ἄλλοτε τὴν εἰδωλολάτριν Δανάην, εἶναι σήμερον ἡ κόλασις τῆς εὐνοδόξου χριστιανῆς διότι ὑπὸ τὴν συμπαθεστέραν μορφήν ἐνὸς θνητοῦ εὗρίσκετε τὸν — διαβολὸν σας, ὠραῖαι κυρίαι μου, καθὼς πολλοὶ τὸν εὗρίσκουν ἐπίσης μαζὺ σας.

— Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὠραία χριστιανὴ μου;

— Ἰπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ! εἰς κακὴν ὥραν ἦλθες νὰ μὲ κολάσῃς τὴν πτωχήν — ἀπεκρίθη τὴν προηθὲς μία ὁσία Μαρία πρὸς ἓνα Γραμματεῖα ὑποκριτὴν, ἓνα ληστὴν τῶν καρδιῶν, ὅστις τῇ ἀπηύθυνε προμοίαν τινὰ ἐρώτησιν.

— Ἀπεναντίαι, γλυκεῖα ἀγάπη, ἦλθα νὰ σοὶ προσφέρω τὸν παράδεισον ἐλόκληρον, διὰ νὰ μὴν ἦσαι ἠναγκασμένη νὰ τὸν ἀγοράζῃς ἐκάστοτε ἀντὶ δεκαλέπτων ἀπὸ τοῦς ἐπαίτας τῶν ὁδῶν πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου.

— Καὶ πῶς, μὲ νομίζεις λοιπὸν τόσον κολασμένην;

— Ὅχι δᾶ, ἀλλ' οἱ γλυκεῖς ὀφθαλμοί, ὅταν ἀρνεῖνται τὴν ἡσυχίαν ἐνὸς θνητοῦ καὶ ὅταν ἡ καρ-

διά ὠραίου τινος πλάσματος, ἦναι τόσον σκληρὰ καὶ ἀπαθὲς εἰς τὰ μαρτύρια μιᾶς ἄλλης καρδίας, δὲν δύναται ἄλλως, εἰμὴ νὰ κολασθῇ καὶ αὐτὴ — προσεῖπεν ὁ νεανίας· περιπαθῶς, ὡς ὁ Δὸν-Ζουάν, ὅτε ἐναπέθετε τὸ πρῶτον φίλημα ἐπὶ τῆς ἀβρᾶς χειρὸς τῆς Ἰσπανίδος τοῦ Ἰουλίαις — μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ ἡμέτερος ἐτόλμησεν ἐπὶ τῶν τρυφερῶν χειλέων τῆς Ἀθηναίας.

— Ἄ, ὅχι! ἐπεφώνησεν ὁμῶς αὐτὴ, καὶ ἤγειρε μεσότοιχον τὴν μυρωμένην παλάμην της, ἥτις ἐδέχθη τὸ φίλημα, τὸ ὁποῖον ἄλλως ἤθελε φύγει καὶ χαθῇ ὡς ἤχος εἰς τὸν ἀέρα.

Σοὶ τὸ ὑπόσχομαι τὸ Πάσχα, προσέθηκε κάτω νέουσα ἡ μικρὰ ὑποκρίτρια· τώρα μεταβαίνω εἰς τὸν πνευματικόν μου.

— Ἔστω καὶ τὸ πάσχα, ὑπέλαβε μεμφιμοιῶν ὁ λάτρης αὐτῆς πλὴν ἐνθυμοῦ τὸ δίστιχον τοῦτο. «Μὲ ὑπεσχέθης φίλημα ἐρατεινὴ μου φίλη, ἔμβηκαν δὲ ἐγγυηταὶ τὰ τρυφερά σου χεῖλη. Ἄν τὴν ὑπόσχῃς ἐσὺ δὲν θέλῃς νὰ πληρώσῃς, τὴν πέρνω ἀπ' τοῦ ἐγγυητῆς, ἐσὺ μὴ μὲ τὴν δώσῃς.»

Ἐμειδίασε θελκτικώτατα ἡ ὁσία, ὥπως δεῖξῃ τοὺς μαργαριτώδεις ὁδόντας της καὶ ἀπῆλθε νὰ ἐξομολογηθῇ.

Εἶναι Μεγάλη Παρασκευὴ! πικροῦ καίει σμύρνα ἄφρονος καὶ ὁ λιθωνιώτης μυροβολεῖ εἰς τὰ θυμιατήρια τῶν εὐλαβῶν· οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν σημαίνουνσι πένθιμα εἰς διαφόρους τόπους τὸν νεκρώσιμον ἥγον τῶν παθῶν καὶ καθεὶς ἀναπολῶν τὰ μυστήρια τῆς μεγάλης αὐτῆς ἡμέρας βυθίζεται εἰς σκέψεις ἁγίας, παραδίδεται εἰς ἀσκήσεις θρησκευτικὰς καὶ ἐγκαταλείπων πρὸς στιγμὴν τοὺς πειρασμούς του, εἰς μόνας τὰς μακρὰς ὁλονυχτίας ἀγρυπνῶν, πιστεύει, ὅτι εὗρίσκει τὴν σωτηρίαν τῆς ἀμαρτωλῆς του ψυχῆς καὶ εἰς τὸν γέροντα πνευματικόν του ἔρχεται νὰ ἐναποθέσῃ τὸν βαρὺν σάκκον τῶν ἀνοσιῶν ἀμαρτημάτων του, βέβαιος ὅτι ἀνταλλάσσει αὐτὸν μὲ ὀλίγον ἡγορασμένον παράδεισον, ὡς ἀγοράζει τὸν ἄρτον καὶ τὸν τυρόν του.

Ἐπιτρέπετε, χριστιανοί μου, νὰ σᾶς εἰσάξω εἰς τὴν ἐξομολόγησιν; λαμβάνω τὴν θέσιν τοῦ πνευματικοῦ, ἔλθετε πρὸς ἐμὲ εἰμαι γερόντιον κεκυρὸς, ριτιδωμένον. αἱ τρίχες μου λευκαὶ καὶ ἡ γενειὰς μου ὀλίγον ἀνώμαλος, ὡς ὑπῆρξεν ἀνώμαλος καὶ ὁ μακρὸς βίος μου· ἂν πάλλῃ ἡ καρδίᾳ μου καὶ τὸ βλέμμα μου σᾶς φαίνεται ζωηρὸν ἀκόμη ὑπὸ τὸ μαῦρον αὐτὸ ῥάσσον μου, τοῦτο σημαίνει, ὅτι

ὑπῆρξ καὶ ἐγὼ εἰς τὴν νεότητά μου, οἱ πόδες μου ὁμῶς σήμερον σφάλλουσι, διότι ἔσφαλα καὶ ἐγὼ πολὺ εἰς τὴν ζωὴν μου, ἔσφαλα τόσον, ὥστε: «Αὐτὸ τὸ ἐκατόκομβον μακρὸν μου κομβολόγι, τὰ κρίματά μου ἤμπορεῖ νὰ τ' ἀκριβομετρήσῃ.

Πλὴν ἔδωκε τὸ ἔλεος ἡ θεὶ' ἀγαθωσύνη» καὶ ἤδη ὀγδοηκοντούτης αἱ χεῖρες μου τρέμουσι μὲν ἀναμετῶσαι μίαν πρὸς μίαν καὶ σταθμίζουσαι τὸ βάρος τῶν ἀμαρτιῶν σὰς μὲ τοὺς κόκκους αὐτοὺς τοῦ κομβολογίου μου, ἀλλ' ἀπέκτησα τὴν χεῖριν τοῦ ἀφιέναι τὰς ἀμαρτίας τῶν ἄλλων.

Λέγε τέκνον μου.

Ἰδοὺ ἐγώ.

«Ἐν μακρῶν ῥάσσον περικλιθεὶν σκελετὸν ὁσέων ἐσπαρέθη εἰς ἓν στασίδιον πρὸς τὸ βάθος μίαις γνωστῆς ἐκκλησίας καὶ δύο φωσφορίζοντες ὀφθαλμοὶ ἀντιφάσκοντες πρὸς τὴν χριστιανικὴν του ταπείνωσιν, ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τινος ὠχρᾶς φυσιογνωμίας, ἥτις ἦλθε καὶ ἐγονυπέτησεν ἐνώπιον αὐτῶν μετ' εὐλαβίας.

— Ἡμαρτον, πάτερ, καὶ ἐγὼ — ἐψιθύρισεν ὁ νεανίας εἰς τοῦ ὁποίου τὸ μέτωπον ὑπῆρχεν ἐγκαυχαρμένη τοῦ μάρτυρος ἡ σφραγίς.

— Οὐδεὶς ἀναμάρτητος ὑπέλαθε τὸ γερόντιον.

— Πλὴν, πάτερ. . . .

— Διστάζεις;

« Πλὴν ἔδωκε τὸ ἔλεος ἡ θεὶ' ἀγαθωσύνη. » ἐκκένωσον, τέκνον μου, τὸν σάκκον σου καὶ ἀφέθητι εἰς αὐτὴν — ἡ γὰρ πίστις σου σέσωκέ σε.

— Ἄν εἶχα, πάτερ μου, σαρκικὰ ἀμαρτήματα, ἂν ἤμην ἄπιστος πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μου, ἂν παρέβην καὶ τὰς δέκα ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ — εἶπε μελαγχολικῶς, ὁ λευκότριξ νεανίας — δὲν ἤθελα διστάσει νὰ ἀνοίξω τὴν ἀμαρτωλὴν καρδίαν μου ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος σου διότι εἰς τὸν διεσθαρμένον τοῦτον κόσμον ὅπου κυκλοῦμεθα ἀπὸ τόσους ὠραίους πειρασμοὺς, οὐδεὶς ἀναμάρτητος, ὡς εἰξεύρεις, ἄγεις πνευματικέ. . .

— Τὸ ἡξεύρω, τέκνον μου ἕκαστος ἔχει τοὺς πειρασμοὺς τοῦ — ὑπέλαθεν ὁ πνευματικὸς μετὰ βαθείας συναισθήσεως.

— Ἀλλὰ τὸ ἀμάρτημά μου, ἐξηκολούθησεν ὁ ἀμαρτωλὸς, εἶναι ἐν καὶ μόνον πλὴν μέγα ὡς μυστήριον, βρῶν ὡς ὁ κόσμος! μοῦ πιέζει τὰ στήθη ὡς ἐπιδάτης ἀνθελῆς, μοῦ καταστρέφει τὴν ὑπαρξιν ὡς ἡ φθίσις! ἡ συνειδήσίς μου κατέστη ἀνυπόφορος σκώληξ, ἡ φαντασία μου τέρας καὶ ἐνίοτε

μὲ καταλαμβάνει τοιαύτη ἀπελπισία, ὥστε νομίζω, ὅτι παρφρονῶ! . . .

Ψυχρὸς ἰδρὼς ἐνέπλησε τοὺς αὐλάκας τοῦ ξιτιδωμένου μετώπου του καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἐξομολογουμένου ἤτο λίαν συγκεκινημένη.

— Πραῦνθητι, τέκνον μου, εἶπε μετὰ στοργῆς τὸ γερόντιον:

« Μεγάλαν κατμαρτυρεῖς κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου, πλὴν ἔδωκε τὸ ἔλεος ἡ θεὶ' ἀγαθωσύνη. »

Εἶπε τὸ ἀμάρτημά σου, διότι ὅσον μέγα καὶ ἂν ἦναι, ἀρκεῖ νὰ μετανοήσῃ τις, καὶ ἐξομολογούμενος, εὐρίσκει σωτηρίαν τὸ ἡμιμον σῶμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐταυρώθη διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων — οἱ κανόνες τῆς ἐκκλησίας. . .

— Πάτερ, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τοὺς κανόνες τῆς ἐκκλησίας. — τὸ ἀμάρτημά μου. . .

— Τὸ ἀμάρτημά σου; . . .

— Εἶναι πολιτικόν, πάτερ μου, καὶ ἀφορᾷ τὴν συνειδήσιν μου τὴν ὁποίαν ἐπιθυμῶ νὰ καταπραΰνητε διὰ τῶν ἀγίων συμβουλῶν καὶ τῶν ἡθικῶν παραγγελμάτων σας.

— Πολιτικόν . . . ἐπανέλαθεν, ὁ πνευματικὸς καὶ συνεσφίχθη ἐντὸς τοῦ ῥάσσου του, ἐνῶ τὸ μακρὸν του κομβολόγιον ἐθορύβησεν εἰς τὰς σκελετώδεις του χεῖρας.

Τὸ ζήτημα ἐτέθη, βλέπετε, πολὺ ὑψηλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν κανόνων τῆς ἐκκλησίας, ὥστε, οἱ ἄγιοι πνευματικοὶ μας ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀνέγνωσαν τὸ ἐξ ἀποκαλύψεως, δὲν ἐκτίθενται εἰς συζήτησεις αἰτινες δύνανται νὰ ἀπομακρύνωσιν αὐτοὺς τῆς νηπτικῆς φιλοσοφίας ὡς ἀποκαλοῦσιν οἱ καλόγηροι τὴν θεολογίαν εἶναι τόσον προσκεκολλημένοι εἰς τὸ γράμμα τῆς γραφῆς, ὅσον ἦναι ἀγράμματοι.

Ἀλλ' ὁ πνευματικὸς οὗτος ἤτο πνευματώδης, ὁ διάβολος, ἐγήρασε, φαίνεται, εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἀντὶ νὰ ἀναγνώσῃ εἰς τὸν ἀμαρτωλὸν του μίαν κατὰ τὸ σύνθημα συγγραφηθέν εὐχὴν καὶ νὰ ἀπλώσῃ τὴν παλάμην εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ ἐξομολογουμένου, ἀνεκοιμώθη ἀπεναντίας εἰς συζήτησιν, ἀδιαφορῶν ἂν χίλιοι τόσοι πελάται καὶ πελάτιδες τῆς ἐνορίας του, πρόβλετα ἀπολωλότα, καὶ αὐτὰ, ἀνέμενον ἔξωθεν τοῦ ναοῦ τὴν σειρὰν των καὶ μέχρις οὗ φθάσῃ διεσκέδαζον τὴν πληθύν των μὲ νηστησίμους ἐργολαβίας.

— Λοιπὸν, τὸν λέγει, τέκνον μου, τὸ ἀμάρτημά σου εἶναι πολιτικόν; μήπως εἶσαι σὺ, ἐκείνος ὅστις εἰς τὸ πείσμα ἐνὸς Φιλήμονος ἐξέψιψε

προχθές τὸ σκάνδαλον τῆς τάξεως εἰς τὴν Συνέλευσιν;

— Ὁχι, πάτερ μου· διότι ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ ἄκακον αὐτὸ χερουβεϊμ, ὅταν ἐντὸς ὀλίγου συνέλθῃ ἐκ τοῦ προδοτικοῦ του φιλήματος, τὸ ὁποῖον προσφέρει εἰς τὴν αὐλήν, θὰ κρεμασθῇ ὡς ὁ Ἰούδας ὁ παράνομος εἰς τὸν ξηρὸν κλάδον μιᾶς ψωραλέας συκῆς, τὴν ὁποίαν θὰ τοῦ χαρίσῃ, χάριν τοῦ ἔθνους, ὁ φρόνιμος σύμβουλος τῆς Βασιλείας.

— Ὁ Θεὸς ἄς τὸν φωτίσῃ! — πλὴν μήπως ἦτον ἰδική σου ἡ ἡμίσεια ἐκείνη ψῆφος, ἥτις ἀνέδειξε τὸν τελευταῖον πρόεδρον τῆς Συνελεύσεως ἐπὶ ἑπτὰ νομιμοφρόνων θυμάτων; διότι, τέκνον μου, ἡ πράξις ἀληθῶς, εἶναι μέριστον ἀμάρτημα.

— Ἀθῶος εἰμι, Πάτερ, ἐκ τοῦ αἵματος αὐτῶν...

— Μήπως λοιπὸν σὺ συνεβούλευσας εἰς τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν Ἡγεμόνα τὴν πρὸς τὸν ἐνδοξον ναύτην τοῦ ἀγῶνος, τὸν γέροντα Κανάρην, ἐπίσκεψιν;

— Καὶ πῶς, πάτερ, τοῦτο λογίζεται ἀμαρτία;

— Ἀμαρτία συγκαχωρημένη, τέκνον μου εἰς τὸν συμβουλευόντα καὶ μεγάλη ἀρετὴ εἰς τὸν ἐκτελοῦντα — πλὴν γεννᾷ τὸν φθόνον· καὶ ὁ ὄφιος αὐτὸς ἔρπει ταπεινός, ἀλλὰ χύνει δηλητήριον — πλὴν δὲν εἶναι οὔτε τοῦτο τὸ ἀμάρτημά σου.

Μήπως εἶσαι λοιπὸν ὀθωνιστὴς καὶ σὲ τύπτει πικρὰ ἥδη ἡ συνείδησις, διότι ἠρνήθης ὡς ὁ Πέτρος τὸν Κύριόν σου ἐγκαταλείψας αὐτὸν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ συμφορὰν, ἐνῷ ἐπρέπεσο εἰς τῆς εὐτυχίας τοῦ τὴν πλουσίαν τράπεζαν;

— Εὐτυχῶς ὅχι· μετρῶνται, πνευματικῆ μου, οἱ ἀγνώμονες φίλοι του, οἵτινες εἶναι οἱ θρασύτεροι ἤδη κατήγοροί του, οἱ δὲ θρασυδαίλοι δούλοι του ἔγιναν γνωστοὶ διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς κοινὰς, μὲ τὰς ὁποίας ἐστόλισαν τὴν ἐπαύριον τῆς φυγῆς του τὰ γενναῖα αὐτῶν στήθη· τοιαύτην βδελυρὰν ἀμαρτίαν μὴ μευ καταλογίσῃς. Ἡμῖν ἐπαναστάτης!

Ὁ γέρον πνευματικὸς ἐξηρόβηξε δις — ὁ ἐξομολογούμενος ὠχρίασεν, ἐπίστευσεν ὅτι ἐκολάσθη, ἡσθάνθη πλήρη τὸν σάκκον τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ καὶ κύψας ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῶν ἦτον ἔτοιμος νὰ ζητήσῃ ἔλεος.

— Ἦσο ἐπαναστάτης... ἐπανάλαβε διακεκομμένως ὁ πνευματικὸς, προκαλῶν οὕτω τὸν ἐξομολογούμενον νὰ λαλήσῃ.

— Ὡ, ναι, πάτερ μου, εἶναι ἀμαρτία;

— Διὰ τοὺς τυράννους καὶ ἡ λέξις εἶναι ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας· διὰ τὴν θείαν ὁμῶς ἀγαθοσύνην τί ἐπραξες;

Ὁ κολασμένος ἀνέπνευσε.

— Πνεῦμα ἀγνὸν καὶ φιλελεύθερον, πεποίθῃς ὡς ἡ ἐμπνευσις τῶν μαρτύρων ἐκυρίευσεν τὴν καρδίαν μου καὶ συνετάχθη μετὰ τῶν ἀγωνιζομένων ὁμηλικῶν μου, κατὰ τῆς ἀρχείας ἐκείνης σπείρας τῶν ἀφροσιωμένων, οἵτινες ἀναφανδὸν ἐξέσχιζον τῆς πατρίδος τὰ γῆθη, διὰ νὰ τραφῶσιν ὀλίγας μόνον ἡμέρας μὲ τὰ σπλάγχνα αὐτῆς, καὶ κατὰ τῆς πονηρᾶς καὶ διεφθαρμένης Καμαρίλλας, ἥτις διένειμεν ὡς λάφυρα εἰς τοὺς ἀτίμους καὶ τυχοδιωκίας τὴν εὐγενῆ τιμὴν καὶ τὰ τιμὰλφῃ συμφέροντα τοῦ ἔθνους.

Ἐμοχθήσαμεν, πάτερ μου, ἐμοχθήσαμεν ἐπὶ πολὺ εἰς τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς παρανομίας τὴν πίεσιν καὶ ὠκίσθημεν ἐπὶ τέλους εἰς τὰ ἄταρκα κόκκαλα τῶν μαρτύρων τῆς ἀνεξαρτησίας ἡμῶν, εἰς τὴν ὑβριστικὴν γύμνωσιν τῶν ἀγωνιστῶν μας τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἀγνώμονος ξέρου, ὅστις ἤθελε μικρὰν τὴν Πατρίδα καὶ μεγάλους τοὺς μικροὺς· τὴν καταστροφὴν τῆς δυναστείας αὐτοῦ ἐπέζητήσαμεν, διότι εἰς τὰς ὑψηλὰς βαθμίδας τῆς ἐξουσίας ἀνεβίβασεν τοὺς ἀρχεῖους κόλακας, οἱ — ὅπου καὶ οἱ — πῶλοι ἐκαλοῦντο σύμβουλοι τοῦ στέμματος, τοὺς βλάκας καὶ τοὺς ἀνικάνους ἔθεσε νὰ μᾶς διοικῶσι· διότι αὐτοὶ εἶχον τὸ μέλι τῆς κολακείας εἰς τὰ χεῖλη καὶ τῆς μοχθηρίας τὸ αἶσθημα εἰς τὴν ψυχὴν...

— Ὁ πνευματικὸς ἤκουε σιωπηλῶς — ὁ ἐπαναστάτης ἀνέπνευσε διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ. — Ἐργασία ἐπιμοχθος καὶ διηνεκὴς, ἐνέργειαι εὐτολμοὶ καὶ ριψοκίνδυνοι ἐχαρρακτήριζον μίαν ὁμάδα νέων τιμῆς, νέων φιλελευθέρων αἰσθημάτων καὶ πρώτην ἀφορμὴν τοῖς ἔδωκε τὸ πολυθρύλητον ἐκεῖνο ὑπόμνημα — τὸ ὑβριστικόν, τὸ δριμύ, καὶ πρῶτοι ἡμεῖς· ἡσθάνθημεν τὴν δηλητηριώδη ἀτμοσφαῖραν τοῦ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπείας ἡμῶν υπάρξεως, διότι ὅταν οἱ πατέρες ἡμῶν ὑβρίζοντο τὰ τέκνα αὐτῶν τί ἐπρεπε νὰ περιμένωσιν;

Κατόπιν ἐνθυμῆσαι, πάτερ μου, τὰ παρεπισημιακά, ἐκεῖ ἐξηγέρθη καὶ τῆς φοιτώσης νεολαίας τὸ πνεῦμα καὶ μετὰ ταῦτα ἡ Σούτσιο δίκη, κατέδειξεν ὅτι νόμος ἦτο ἡ θέλησις τοῦ ἰσχυροῦ· πλὴν ἐπὶ τὸν τὰ σκιαδικὰ καὶ ἡ κακὴ πτώσις τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον μετὰ τὸν ἔθνον καὶ βασιλείας καὶ ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς ἤρχισε τὰς ἐχθροπραξίας.

Πλὴν ὅμως τὰ μέσα ἦσαν ἄνισα μόνον· διότι ἡμεῖς εὐρισκόμεθα ἐκτὸς τοῦ νόμου πάντοτε, θέλοντες νὰ ὑποστηρίξωμεν τὸν νόμον, ἡ δὲ δυνα-

«στία ὤπισθεν αὐτοῦ χαρᾷ κωμένη καὶ ἡμᾶς ἐπο-
λέμει καὶ ἐκείνον κατεπάτει.

Οἱ ἄγῳνες ἡμῶν ἦσαν μαρτυρικοὶ, πλὴν μετὰ
καρτερίας ὑπέστημεν καὶ φυλακίσεις καὶ διωγμοὺς
καὶ εἰς μυριάς ἄλλας δοκιμασίας ὑπεβλήθημεν,
καὶ τοῦ νέου τοῦ μέτωπον οὐδέποτε ἐταπεινώθη,
οὐδέποτε ὠχρίασεν ἀπέναντι τοῦ κινδύνου, διότι
ἔπρεπε τὸ κοινὸν πνεῦμα νὰ φωτισθῇ, νὰ πεισθῇ
ὁ κόσμος, ἐμπράκτως, ὅτι ὅσα ἐγράφονεν δημο-
σίᾳ καὶ εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φίλους μας καὶ
ὅσα διαπράττομεν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ δὲν ἦσαν
ἐπιδειξίαι μάταιαι, ἀλλ' ἀρχαὶ πολιτικῶν ἐλευθε-
ριῶν· ὅτι ὁ πατριωτισμὸς, ἡ αὐτοπάργησις δὲν
ἦσαν δι' ἡμᾶς λόγοι κενοί, ἀλλὰ πεποιθήσεις τι-
μῆς, ἐδραιωμέναι εἰς τὰ βῆθη τῆς ψυχῆς μας.

Καὶ ὁ νοῆμων λαὸς ἐπίσθη, ὅτι τὰ ὄργανα
τοῦ Ὁθωνος, τὰ μὲν ἐν ἀφοσίωσει καὶ πολὺ ζήλῳ,
τὰ δὲ ἐν ἀγαθότητι ἀπολάουσιν καὶ ταπεινοφρο-
σύνη κατεπάτουν τοὺς ἱερούς ἡμῶν θεσμούς καὶ
ἐπρόδιδον τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους.

Εἰσήλθομεν τότε εἰς τοὺς στρατώνας καὶ ὁ εὐ-
λαβὴς πρὸς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος στρατιω-
τικὸς μᾶς ἐδέχθη μετὰ πίστεως — εἶχεν ἀκούσει
περὶ ἡμῶν — καὶ συνωμιλήσαμεν μετ' αὐτοῦ εἰς τῶν
στρατοπέδων τὰ καταυλίσματα καὶ μᾶς ἤκουσε
μετὰ προσοχῆς· ἐδιδάχθη παρ' ἡμῶν ὅτι καὶ αὐτὸς
εἶναι πολίτης, ὅτι ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ, ὅτι ἔχει
καθηκὸν μάλιστα νὰ προασπίζῃ τὸν νόμον καὶ τὰς
ἐλευθερίας τῆς Πατρίδος, τῶν ὁποίων εἶναι ἑνορ-
κὸς φρουρὸς, ἐναντίον οἰουδὴποτε προδότου ἢ ἐπι-
βούλου, καὶ συνώμωσε μεθ' ἡμῶν.

Ὀλίγαι ἀνακρίσεις, ὀλίγα στρατιωτικὰ δικαστή-
ρια παρηκολούθησαν ἀκόμη διζηλωσεῖς τινας καὶ
μῆιν ἡμέραν τοῦ Φεβρουαρίου ἐγίνανεν ἐπαναστάται!

— Εὖγε! ἐξεφώνησεν ὁ πνευματικὸς, ὑπὸ τὸ
ῥᾶσόν του καὶ ἐταράχθη ἐντὸς αὐτοῦ.

— Εὐλογεῖτε, πάτερ; (ἴσον τοῦ — τί εἶπατε;)

— Εὐλογημένον· τίποτε, λέγε τέκνον μου.

Ὁ νεανίας ἐξηκολούθησε.

«Τὸ πυροβόλον τῆς Ἀκρονουπλίας, τὸ πυρο-
βόλον ἐκείνου τοῦ ὁποῖον πρὸ τριακονταετίας ἐσθί-
μανεν ἀπὸ τοῦ ὕψους του τὴν ἐναρξιν τῆς Βασι-
λείας τοῦ Ὁθωνος, αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐθρόντησεν ἤδη
τὸ τέλος αὐτῆς καὶ ἤχησε πενθίμως εἰς τὴν κη-
δεῖαν του. — Ἐχρῆθη ὀλίγον αἷμα, πάτερ μου,
καὶ ἔπρεπε νὰ γυθῇ, διότι δικαίωμα κατώμενα
ἄνευ αἵματος, εἶναι περιορισία πολῦτιμος, τῆς
ὁποίας ἀγνοεῖται ἡ ἀξία καὶ οἱ ἀπληστοὶ μεταλ-
λευταὶ αὐτῶν εὐκόλως καὶ ἀτιμωρητὶ τὴν σφε-
τερίζονται.

Ἐπεσαν, πάτερ μου, εὐγενῆ τινὰ θῦματα, διὰ
τὰ ὁποῖα ἐπόνεσεν ἡ ψυχὴ μας, ἀλλ' ἀνθρωπώθη
ἡ πατρίς καὶ κατέπληξε πάλιν τὸν ἐξευγενισμέ-
νον κόσμον, ὅστις μᾶς ἐξωμοιάζε μετὰ μικρὰ παι-
δίκα, τὰ ὁποῖα παραπονοῦνται, ἀπειλοῦν καὶ μό-
λις τοὺς ἐπιδείξῃ τις τὴν ῥάβδον σιωποῦν καὶ ἀ-
ποκοιμίζονται.

— Ἔως ἐδῶ, ἄγισ πνευματικέ, δὲν πιστεύω νὰ
ἡμάρτησα.

— Καὶ ἂν ἡμάρτησες, τέκνον, ἁμαρτία ἐξομο-
λογημένη ἁμαρτία δὲν εἶναι.

Ὡς τὴν ὥραϊαν ἐκείνην ἐποχὴν, πάτερ, καθ' ἣν
ἡλπίζομεν, καὶ ὅτε μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐλπί-
δων, ἡμίθεος ἐθεωρεῖτο ὁ ἀνασταστής! Ἐντιμὸν
καὶ εὐγενὲς ἐπιθετὸν προσφιλέστερον παντὸς παρα-
στήμου, χρυσόβουλον τοῦ ὁποῖου ὁ κτήτωρ, ἂν μά-
λιστα ἔφερεν καὶ ἐν ὄνομα, ἐν θριάμβῳ ἀφ' ἑρπᾶ-
ζετο ἐπισκεπτόμενος τὴν πόλιν καὶ χιλιάδες λαοῦ
ἐνθουσιώδους ἐζητωκαυγάζον δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ,
μέχρι καὶ ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας του. Ὡς, ἡ
τιμὴ τὴν ὁποῖαν ἡσθάνθη ὁ Σαλαμινιάρχης Θε-
μιστοκλῆς καταδεικνυόμενος ὑπὸ τῶν συμπολι-
τῶν του ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰς τοὺς ξένους, ἦτο πολὺ
μικρὰ τιμὴ παραβαλλομένη πρὸς τὴν θριαμβευ-
τικὴν ὑποδοχὴν ἐνὸς ἐπαναστάτου!

Καὶ ἐγὼ ἐδάκρυσα ἀπὸ συγκίνησιν καὶ ἔκλυσα
μάλιστα ἀπὸ συγκίνησιν εἰς τοὺς περιπαθεῖς ἀ-
σπασμούς τῶν φίλων μου καὶ ἐνθουσιώδης ἀπήγ-
χειλα τοὺς γνωστούς τούτους στίχους.

«Ἐλευθερίᾳ λατοῖς σου ἐξ ἀπαλῶν ὀνύγων,
Τὸ ὄνειρον τὸ σεβαστὸν, τὸ μόνον ὅπερ εἶχον
Νὰ θασάσω τῆς πατρίδος μου ὑπὲρ τοὺς τυράννους·
ἢ κἂν θυσίαν ἀπακτὴν νὰ σοὶ προσφέρω...»

Πλὴν ποῦ, πάτερ μου, ἡ ὥραϊς ἐκείνη ἐποχὴ!
Ὡς διὰ μαγείας κατέπεσε τὸ Πλατωνικὸν αὐτὸ
τῆς μεγάλης μεταβολῆς πανόραμα καὶ ὤπισθεν
αὐτοῦ, ἐφάνη ὁ φθόνος καὶ ἡ φατρία, οἵτινες ἔστη-
σαν τὸν θρόνον αὐτῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Συνε-
λεύσεως καὶ μαῦρος ἐφάνη τότε ὁ κόσμος καὶ ἡ
ἐπαναστασις κόλασις· τὸ τίμιον τοῦ ἐπαναστάτου
ὄνομα διεσείρετο εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ οἱ ἐπαναστά-
ται τῆς ἐπαύριον πρωτηγωνίζοντο ἐντὸς τοῦ ἔθνι-
κοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον μετεβλήθη εἰς δημο-
πρατήριον συνειδήσεων καὶ χαλκεῖον ἐμφυλίων
σπαργμῶν... ἀπετάθη εἰς τοὺς ἀρχαίους φί-
λους καὶ συναγωνιστάς μου, ἀλλ' ἕνα, ἕνα μόνον
εὖρον μετὰξὺ αὐτῶν ἀνιχνωρίζοντά με — οἱ
λοιποὶ, οὐκ οἶδασί με, ἐγέλασαν μάλιστα εἰς τοὺς
ἀπληγισμένους στεναγμούς μου, καὶ μωρὸν μὲ
ἀπεκίλεσαν οἱ φρόνιμοι μετὰξὺ αὐτῶν, οἱ δὲ
ἀνόητοι, οὕτε κατεδέχθησαν νὰ μὲ ἀκούσωσιν...

Ἐλεος, πάτερ μου! μοὶ ὑπελείπετο μία ἐλπίς,
ἡ τῆς θρησκείας ἡ τελευταία αὐτῇ ἄγκυρα τῶν
ἀπληγισμένων συνειδήσεων, τὰς ὁποίας καταδιώ-
κει ὁ ἀπληγὴς ἔλεγχος, ἡ πικρὰ συναίσθησις, ὅτι
παρεγνόντο αἵτιοι ἀδικημάτων ἔστω καὶ ἀκου-
σίων, ἔστω καὶ ἐν ἀγνοίᾳ καὶ μόνῃ σωτηρίᾳ εὐ-
ρίσκουσιν εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ τὰ θεῖα παραγ-
γέλματα τῶν ἐναρέτων τῆς θρησκείας λειτουρ-
γῶν, — πνευματικέ μου, ἔλεος, πρὸς σὲ κατέ-
φυγον, παρηγόρησον τὴν τεθλιμμένην μου ψυχὴν.
ἀπόδος τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματός μου, πείσον
με, ὅτι δὲν εἰμαι ἁμαρτωλὸς, ἡ σῶσον ἕνα κολα-
σμένον. — τί νὰ πράξω;

— Ὁ ἐξομολογούμενος ἔπεσε πρηνὴς, εἰς τοὺς

πόδας τοῦ πνευματικοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ φωσφορίζον βλέμμα ἐστῆριζέτο σατανικῶς ἐπ' αὐτοῦ, ἐνῷ ἀνεκίνησε εἰς σκέψεις τὸ μακρὺ του κομβολόγιον, Τέκνον μου, εἶπε μετὰ τινος στιγμῆς, εἰπέ με ἀνήμε; καὶ σὺ εἰς κάμψιν φατρίαν;

— Μισῶ τὰς φατρίας, ἅγιε Πνευματικέ, εἶναι ὁ ὁλεθρὸς τῆς Πατρίδος!

— Ἀλλὰ, τέκνον μου, πρέπει νὰ ἀνήμες καὶ σὺ, διότι ἡ μόνη ἀνάπαυσις τῆς ὑπόπτου συνειδήσεως εἶναι ἡ ἐξαιρετικὴ λατρεῖα τὴν ὁποίαν ἀποδίδει τις εἰς τὸν Θεὸν ἢ τὸν Μαμωνᾶν.

— Ἀλλὰ ποῖαν νὰ ἐκλέξω, πάτερ;

— Νομίζω τοὺς *Ορεινοὺς*.

— Ὡς τοὺς κορυφῶν κατετρίβησαν εἰς τὰ μύστη των, καὶ ἡ ἀγνότης αὐτῶν θὰ καταστῇ παρομοιωδής, μετὰ τὰς αἰσθηματικὰς ἐπιμιξίας των.

— Προσκολλήθητι, τότε πρὸς τοὺς *Πεδινοὺς*· ἐκεῖ εἶναι ἕν ποιμνιον καὶ εἰς ποιμήν.

— Πλὴν ὁ ἀνθρωπισμὸς σιωπᾷ, πάτερ μου, ἀπέναντι τῆς αὐθεντικῆς θελήσεως, ἥτις θελεῖ νὰ ἐπιβάλλεται παντοῦ πάντοτε.

— Ἀλλ' ἀμφοτέροι, νομίζω, ὅτι σκέπτονται περὶ τῶν συμφερόντων τῆς Πατρίδος καὶ δὲν σκέπτονται κακῶς.

— Τῷ ὄντι, τὰ αὐτὰ καλὰ καὶ σωτήρια σκέπτονται ἀμφοτέροι, ἀλλ' εἶναι τόσον δύσπιστοι μετὰ τῶν, ὥστε ἐπὶ ποιῶν αἵματος, κατ' οὐδένα λόγον ἐπιτρέπει ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ἕκαστος τὰ θέλει διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

— Τότε ὑπάγε πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικούς.

— Ἀλλοίμονον! μετὰ τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ὑποχονδριακοὺς· ἀλλ' αὐτοὶ εἶναι τὸ βάρος τοῦ σώματος — ἡ κοιλία, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πίπτει καλὸν δὲν ἐξῆλθε μέχρι τοῦδε.

— Μένουν οἱ νομιμόφρονες, μετὰ αὐτοὺς τοῦλάχιστον ἐλπίζω νὰ συμβιβασθῇ.

— Ἀλλ' εἶναι αὐτοὶ οὗτοι ἀσυμβίβαστοι μετὰ τῶν πατέρων μου, διότι ὅλοι εἶναι σοφοί, καὶ οἱ σοφοί, ὡς εἰς ἐξέσεις, οὐδέποτε εὐρίσκονται σύμφωνοι περὶ ἐνὸς πράγματος.

Ὁ πνευματικὸς ἤρχισεν νὰ στενοχωρῆται.

— Κηρύχθητι λοιπὸν πρὸς τὸ κομνητὸν φρόντισε ὅμως νὰ ἦσαι ἐκ τῶν ἀρεμενίων καὶ ὅχι ἀποκεφαλίστης.

— Ὡς, πάτερ μου, τὰ κομνητὰ τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασεως ἐκοψαν πολλὰς κεφαλὰς, ἀλλ' ἐδιώρθωσαν τοῦλάχιστον καὶ ὀλίγας· ἡ ἀνάγνωσις ὅμως τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασεως, ἀνεστάτωσε πολλοὺς ἐγκεφάλους παρ' ἡμῖν, πλὴν ἐδιώρθωσαν ὀλίγα μόνον ὑπογένεια.

— Λοιπὸν, οὔτε κομνητῆτος; ὑπέλαβεν ἐξεγερόμενος ὁ πνευματικὸς. — Ὑπάγε τότε πρὸς τοὺς Σπονεκιστὰς, φίλε μου, — προσέθηκε τεταραγμένος.

Ὁ ἐξομολογούμενος ἀμφιβάλλων περὶ τῆς σωτηρίας του ἀπήντησε μετὰ δειλίας.

— Ἀλλὰ, πάτερ, δὲν εἶναι ἀμάρτημα νὰ προσ-

φέρῃ τις λατρεῖαν εἰς ἄγνωστον θεόν;

Τὸ ὄμμα τοῦ πνευματικοῦ ἐξήστραψε σατανικῶς καὶ :

— Τότε λοιπὸν — πῆγαινε εἰς τὸν διάβολον! εἶπε μετ' ἀγανακτήσεως, ὅστις εἰμαι ἐγὼ· ἢ γίνου βασιλικὸς, διὰ νὰ σωθῇς — μέσος ὅρος δὲν ὑπάρχει.

— Εἰμαι πρὸ πολλοῦ, πάτερ μου, ἐφέλλισεν ὁ ἐξομολογούμενος — καὶ ὅτε ἠθέλησε νὰ θίξῃ τὸ γόνυ τοῦ πνευματικοῦ διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν εὐχὴν του δὲν εὔρε οὔτε τὸ ῥάσσον.

Πολλὸς εὐσεβὴς κόσμος ἔμεινεν ἄνευ πνευματικοῦ τὴν ἀγίαν ἐκείνην ἡμέραν καὶ τὸ πονηρὸν ἔλαιον καὶ ἡ κολασμένη κρεωφαγία ἔμειναν ἀσυγχώρητα· ὀλίγοι καρδία μόνον, ἄθωοι ὡς ὁ Ἔρως, ἐξωμολογήθησαν ἀλλήλοις τοὺς πειρασμοὺς αὐτῶν εἰς τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς περιβόλους, καὶ χεῖλη κολασμένα εἰς τῆς τεσσαρακοστῆς τὰς στερήσεις ἐσυγχωρήθησαν ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς θόλους αὐτῶν, ἐνῷ τοῦ ἱερέως ἡ κατανυκτικὴ φωνὴ ἐψάλλε τὰς μεγαλὰς τῆς σωτηρίας εὐχὰς. — Δάκρυα παθῶν ἐβρέυσαν ἀρθῶναι εἰς τὸ βαθὺ σκότος τῆς ἀγρυπνίας καὶ μυροφόροι παρθένοι ἠσπάσθησαν ἀνεξικρέτως ὅλους τοὺς ἐπιταφίους τῆς πρωτευούσης πεζῆς. Γυναῖκες πολλὰι ἐθεάθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς ἦσαν ὥραται χριστιαναὶ πενηθοφοροῦσαι εἰς μέταξιν καὶ κροσσούς, καὶ ἐν τεθλιμμένη μορφῇ ἐλκύουσαι τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν κατανύξιν τῶν πιστῶν, οἵτινες παρηκολούθουν αὐτὰς μετὰ πολλῆς αἰδοῦς, διὰ τὸ αἰδέσιμον τῆς ἡμέρας! Ἦσαν δὲ καὶ τινες περιερχόμεναι ἐφ' ἀμάξης ἀπὸ ναοῦ εἰς ναόν, οὐχὶ διὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν ΚΥΡΙΟΝ ἀλλὰ διὰ νὰ προσκυνῶνται ἀπὸ τοὺς Κυρίου. — Ἦσαν ὅρατοι ὡς τὰ νεκρολούουδα τῶν ἐπιταφίων, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐσχημάτισαν ἀνθοδέσμας, ὅπως τερήσωσιν αὐτὰς, ἀπὸ πολλῆν εὐλάβειαν, ἀνθούσας μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως.

Χριστὸς Ἀνέστη!... νὰ ἰδῷ τί θὰ μοῦ πῆς καὶ τώρα! Ὁ ἐν Χριστῷ μας ἀσπασμὸς ἐκ τρίτου δὲν θὰ γένῃ;

Στάσου μαρτυρικοῦ ποῦ!

Στάσου μὴ φεύγῃς τὸ φίλ!

Εἶναι ὁ πόθος τῆς *Δαμπρᾶς* καὶ τῆς *Ἀγαπῆς* τὸ σύνθημα, τὰ ὁποῖα τόσον πιστῶς ἀπεικόνισε τοῦ ἀτυχοῦς Τανταλίδου ἡ Μοῦσα. Εἶναι γλυκὺ τὸ φίλημα τῆς Ἀγάπης εἶναι κατανύξις τῆς Ἀναστάσεως ὁ ἀσπασμὸς — καὶ μόνη ἡ νηστεύσασα ἐπὶ πεντήκοντα ὅλας ἡμέρας ἐκείνη ἔχει τὰ χεῖλη εὐσπλα καὶ τὸν παλμὸν τῆς καρδίας θερμὸν διὰ τοιαύτην ἐπίσημον καὶ σημαντὴν τελετήν.

Σ' ἐν ἡσυχίᾳ ὡς αὐτὸς καιρὸς, (λέγει ὁ ποιητής)

Ἡ Πατρίδα δὲν σε κινεῖ;

Καὶ σὺ δὲν εἶσαι Χριστιανή;

Φέρε τὰ κόκκινα τ' αὐγὰ, καὶ ἔλα νὰ κτυπήθῃς.

Ἐνα φίλ' ἀνιηθῇς στοῦ γέλιου τὸ λακκάκι. . .

Πέτ' ἀπὸ κάτω μετ' αὐγῶ,

Ἰδοὺ σ' ἐστάξισα ἐγὼ!

Ὡς, μὴ τὴν συμφωνίαν μας λοιπὸν ἀς μὴ ξεχωρίμε!

Δὸς, δὸς με τὸ φίλακι.

ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ.